

4- فروش قبر

۴- فروش قبر

گرفتن پول برای دفن میت در قبرستان

۶۹۹. شخصی زمینی را وقف قبرستان نموده و چندین سال از تاریخ وقف می گذرد اما در محل مزبور به جهت دوری از آبادی مرده ای را دفن نموده اند و شاید تا صد سال دیگر به زمین وقف که دور از آبادی است مرده ای را نبرند، آیا می توانند زمین مزبور را فروخته و پولش را در مسجدهائی که خیلی ضرورت هم دارد خرج نمایند؟

جواب: فروش زمین وقف برای دفن جائز نیست بلی اگر وقف تحقق پیدا نکرده یعنی قبض و اقباض معتبر صورت نپذیرفته اختیار آن با واقف است.

۷۰۰. شخصی زمینی را برای دفن اموات وقف کرده و آن را قبرستان عمومی مسلمانان قرار داده است، آیا جایز است هیئت امناء آن پول را از کسانی که اموات خود را دفن می کنند، بگیرند؟

جواب: آنان حق مطالبه چیزی در برابر دفن اموات در قبرستان عمومی موقوفه را ندارند ولی اگر خدمات دیگری را به قبرستان یا صاحبان اموات برای دفن مرده های خود ارائه می کنند، گرفتن مبلغی به عنوان اجرت در برابر آن خدمات اشکال ندارد.

۷۰۱. روستائی دارای قبرستانی به مساحت تقریبی ۵۰۰۰ متر می باشد که توسط چند نفر از اهالی وقف گردید که بعضی از آنها دارفانی را وداع کرده و بعضی در قید حیات می باشند آیا می شود به خاطر هزینه های جانبی مانند دیوارکشی و هزینه نگهداری مبلغی را به عنوان حق دفن دریافت نمود؟

جواب: برای دفن اموات مؤمنین در قبرستان وقفی جائز نیست، چیزی دریافت شود ولی برای ارائه خدمات اشکال ندارد.

فروش قبر

۷۰۲. زمینی است موقوفه جهت قبرستان که اخیراً هیئت امناء مسجد محل، زمین مزبور را به سه قسم تقسیم کردند و اقدام به آماده سازی قبر می کنند و به تناسب موقعیت آن به قیمت های ۱۰-۱۵-۲۰ هزار تومان به مردم می فروشند شایان ذکر است هزینه ساخت هر قبر پنج هزار تومان می باشد الباقی مبلغ را جهت ساخت مسجد و بقعه آنجا به مصرف می رسانند در صورتی که مردم راضی به این مسئله نباشند مرقوم فرمائید شرعاً چه حکمی دارد و کسانی که قبلاً این مبلغ پرداخت نمودند چه صورتی دارد؟

جواب: زمین اگر وقف عام جهت دفن اموات مسلمین باشد فروش قبر در آن زمین به متقاضیان صورت شرعی ندارد، و دریافت هزینه حفر و ساختمان قبر موکول به توافق طرفین است و ربطی به فروش قبر ندارد.

۷۰۳. آیا هیئت امناء مساجد اجازه فروش زمین قبرستان به منظور دفن افراد را دارند یا خیر؟
فروش زمین قبرستان چه حکمی دارد؟

جواب: زمین اگر وقف قبرستان باشد قابل خرید و فروش نیست.

۷۰۴. قبرستانی است در محله سادات که بسیار مورد توجه است، با توجه به اینکه آن محل از نداشتن فضای مناسب و حسینیه جهت عزاداری ماه محرم و صفر دارای مشکل اساسی است، آیا می شود از محل فروش قبر پول آن را جهت ساخت حسینیه محل مصرف کرد؟

جواب: اگر مردم با رضایت پول برای این کار بدهند مانع ندارد ولی قبر را نفروشد و برای آن پول نگیرند.

واگذاری قبر

۷۰۵. در جوار امامزاده قبرستان قدیمی شهر می باشد که بجهت احترام و اعتقاد فوق العاده ای که مردم برای این مکان شریف و مقدس قائل می باشند مایل به دفن اموات خود در این مکان مقدس و شریف می باشند لذا تعداد بی شماری در زمان حیات خود مبادرت به تهیه قبر می نمایند از آنجا که دفن اموات از لحاظ شرعی و بهداشتی کاملاً مد نظر قرار می گیرد خواهشمند است پاسخ استفتائات ذیل را مرقوم فرمائید:

۱- آیا واگذاری قبر در زمان حیات به متقاضی جایز است؟

۲- دفن کردن در صحن امامزاده هایی که در شهر واقع شده اند مثل امامزاده ابراهیم و امامزاده احمدبن قاسم و دهها امامزاده دیگر در قم و امثال آن در شهرستانها چه حکمی دارد؟

۳- دفن کردن در قبری که میت آن متلاشی شده و پوسیده است بعد از چه مدتی جایز است؟

۴- چنانچه حیاط قبرستان و زیارتگاه بر اثر تعمیرات و کف سازی، یک متر از کف حیاط سابق بالاتر بیاید، الف: آیا در این یک متر می توان قبر جدید ساخت؟ ب: ملکیت این قبرهای جدیدالاحداث که روی قبرهای زمین است به چه کسی تعلق دارد؟ ج: آیا تولیت زیارتگاه حق تصرف در این قبور جدیدالاحداث را دارد؟ د: آیا صاحبان قبور زیرین حق در این قبور جدیدالاحداث دارند یا خیر؟

جواب: ۱-۲- اگر زمین وقف دفن اموات مؤمنین است هر شخصی فوت کند می تواند در آن زمین دفن نمایند و پیش از آنکه شخص بمیرد حق واگذاری قبر به او اگر خلاف وقف و نظر واقف باشد جائز نیست، بلی اگر در مورد دفن اموات در شهر مقررات خاصی وجود دارد لازم الاتباع است.

۳- نبش قبر میت مسلمان در صورت هتک اگر چه متلاشی شده باشد جائز نیست و همانطور اگر محل دفن میت ملک شخصی باشد بدون اذن مالک شرعی آن تصرف در آن جائز نیست اگرچه نبش قبر نشود.

۴- حکم مسأله از جواب سؤالیهای ۱ و ۲ و ۳ معلوم گردید و هرگونه تصرف در وقف متوقف بر اذن متولی موقوفه و صلاح وقف است و اگر میت مسلمانی را در زمین وقف برای دفن اموات دفن نموده اند، زمین از وقف بودن خارج نمی شود ولی نبش قبر به هیچ وجهی جائز نیست و زمین متعلق به وقف است و دفن میتی در زمین وقف حقی ایجاد نمی کند.

تعلق قبور طبقاتی به صاحب حق الدفن

۷۰۶. پدر بزرگ اینجانب در حدود ۸ سال قبل قبری از اداره اوقاف خریداری نموده است در حالیکه در آن زمان قبرها به صورت مطلق و بدون در نظر گرفتن طبقه خاصی بوده است ولی اکنون بخشی از این قبرها دو طبقه و توسط اوقاف تصاحب شده، خواهشمند است با توجه به شرایط موقع خرید مقدار حق شرعی این ملکیت را در خصوص این مورد مرقوم فرمائید.

جواب: اگر مورد معامله زمین مشخص و عرض و طول معینی بوده زمین و طبقات متعارف آن، ملک خریدار است و بعد از او به عنوان ارث منتقل به ورثه او می شود ولی اگر زمین فروخته نشده (خصوصاً در صورت وقف بودن زمین و عدم جواز فروش آن) بلکه حق دفن به خریدار واگذار شده در این صورت خریدار حق بیش از یک قبر را ندارد و چنانچه زمین تحمل قبرهای متعدد داشته باشد اختیار سایر قبرها مربوط به مالک یا متولی شرعی در وقف است.

پیش فروش قبور

۷۰۷. آیا جایز است انسان در دوران حیات خود قبری را به قصد تملک بخرد؟

جواب: اگر مکان قبر، ملک شرعی دیگری باشد خریدن آن اشکال ندارد ولی اگر جزئی از زمینی باشد که وقف برای دفن اموات مؤمنین است، خرید و نگهداری آن برای خود انسان، چون بطور قهری مستلزم منع دیگران از تصرف در آن برای دفن اموات است، صحیح نیست.

۷۰۸. برخی از بقاع متبرکه و امامزادگان کشور از دیر زمان مورد توجه مسلمانان بوده و مزار شیعیان و علماء و صلحا می باشد، مؤمنین و علاقه مندان به این بقاع متبرکه به قصد تیمن و تبرک وصیت می نموده اند که جنازه آنان در جوار این اماکن متبرکه مدفون گردد و به همین منظور افرادی حتی املاک مجاور این دو بقعه را خریداری و جهت دفن اموات خود و دیگران اختصاص داده اند و یا با پرداخت حق الدفن به متصدیان امر محل دفن پیش خرید نموده اند. با عرض مراتب فوق مستدعی است نظر مبارک را در مورد سؤال ذیل امر به اعلام فرمایند: «آیا اوقاف و یا شهرداری و یا هیئت امناء اینگونه بقاع به هر دلیل شرعاً حق جلوگیری از دفن اموات را در اینگونه املاک که به همین منظور خریداری و تخصیص یافته است دارند یا خیر؟»

جواب: حق جلوگیری ندارند مگر در مواردی که شرعاً استثناء شده است.